

मघाविषयगःसोमस्तद्दिनंप्रत्यपद्यतेति मघापिच्यंनक्षत्रं तस्यविषयोदेशःपितृलोकस्तद्वतःसोमः कुरुपांडवयुद्धारंभदिनमुक्तंभारतसावित्र्यां हेमतेप्रथमेमासिशुक्लपक्षेत्रयोदशीं प्रवृत्तंभारतंयुद्धंनक्षत्रेयम
 देवते प्रथमेमार्गशीर्षे अत्रत्रयोदशोशब्देनतद्युक्ताचतुर्दश्येवयास्या अर्जुनेनहतोभीष्मोमाघमासेऽसिताष्टमीति त्रयोदश्यांतुमध्याह्नेभारद्वाजोनिपातितइति तत्रैवयुद्धस्यदशमेपंचदशेचाह्नितयोर्भीष्मद्रोण
 योरष्टमीत्रयोदशीसंयोगदर्शनात् अत्रपौषेतिमाघशब्दोमकरायनाभिप्रायेण तदानींतत्संभवात् असिताष्टमीतिच्छेदः अन्यथासप्तमीद्वादशयोरेवतयोर्हननंप्रामोति यत्तुअमावास्यायांदुर्योधनहननंतत्रैवोक्तं तत्रा
 प्यमावास्याशब्दइष्टिदिनेप्रतिपद्येवप्रयुक्तोवेदितव्यः यमदैवतेइतिभरणीनयास्याकितुयुग्मदैवतंमृगशीर्षमेवयास्यं तस्यहिपूर्वदलंशुक्रदैवत्यत्वादासुरंउत्तरार्द्धंबुधदैवत्यत्वाद्वैव्यं तेनतत्रासुराणामुपरमोदेवानाम
 भ्युदयश्चसिद्ध्यति किंचचत्वारिंशदहान्यद्यद्वेचमेनिःसृतस्यवै पुष्येणसंप्रयातोस्मिश्रवणेपुनरागतइतियुद्धारंभादष्टादशोक्लितीर्थयात्रातआगतस्यबलदेवस्यवचनात् श्रवणयुद्धसमामिर्दश्यते ततःप्राचीने
 ऽष्टादशर्क्षेमृगशीर्षेवयुद्धारंभःसंभवतिनत्वेकविंशेभरण्यां अष्टादशदिनमध्येनक्षत्रत्रयक्षयस्यकल्पयितुमयुक्तत्वात् कार्तिकीकृत्तिकायोगानुपातेनचतुर्दश्यांमृगस्यैवसंभावनाच्च एतेनयुद्धारंभंप्रकृत्यम
 घाविषयगःसोमस्तद्दिनंप्रत्यपद्यतेतिभीष्मपर्वणिसंजयवाक्यान्मघायांयुद्धारंभइत्यपिनिरस्तं बलदेववाक्यविरुद्धत्वात् शब्दार्थस्तुमघापदेनतत्सहचराःपितरोलक्ष्यंते तेनयुद्धेमृतानांउत्तमदेहप्रदानार्थंच
 द्रस्तदापितृलोकेसन्निहितोभूदिति स्वर्गिणांदिव्यदेहलाभश्चंद्राधीनइतिशास्त्रप्रसिद्धेः तथाद्वादश्यांरात्रियुद्धेचंद्रोदयकालेत्रिभागमात्रशेषायांरात्रौयुद्धमवर्ततेत्युक्तं तत्रत्रिभागेत्यस्यत्रिमुहूर्त्तशेषायामित्य

मघाविषयगःसोमस्तद्दिनंप्रत्यपद्यत ॥ दीप्यमानाश्चसंपेतुर्दिविसप्तमहाग्रहाः ॥ २ ॥
 द्विधाभूतइवादित्यउदयेप्रत्यदृश्यत ॥ ज्वलंत्याशिखयाभूयोभानुमानुदितोरविः ॥ ३ ॥

र्थः तथाअष्टपंचाशतरात्र्यःशयानस्याद्यमेगताइतिभीष्मवचनंतुमाघोयंसमनुप्राप्तःत्रिभागमात्रःपक्षोयंइतिवाक्यशेषानुसारात् अशतंशतहीनंयथास्यात्तथाअष्टपंचअष्टपंचाशद्वात्रयोव्यतीताइतिव्याख्येयं
 विलोमशोधनात्अष्टपंचाशदूनंशतरात्रयोद्वाचत्वारिंशद्वात्रयोव्यतीताइत्यर्थः तथाचपौषकृष्णाष्टमीतोमाघशुक्लपंचम्यांतावतीदिनसंख्यापूर्यते पक्षस्यचतृतीयोभागोगतोभवति तत्राप्येकतिथिक्षयात् पंच
 म्याःद्विचत्वारिंशत्तमत्वंज्ञेयं शेषोभवितुमर्हतीत्यत्रकार्यशेषोदेहत्यागादिरेवशेषोनतुपक्षशेषइतिव्याख्याज्ञेया तत्रायंनिष्कर्षः कार्तिकशुक्लद्वादश्यांरेवत्यांकृष्णप्रयाणं ततोमार्गशीर्षकृष्णपंचम्यांपुष्येसेनयो
 निर्याणं ततःपंचम्याउपरिषष्ठीमारभ्यसप्तदिनानिगणयित्वातदुपर्यष्टमेह्निअमावास्याभविष्यतीत्यनेनत्रयोदशदिनात्मकोयंकृष्णपक्षोमहोत्पातजनकइतिसूचितं क्षीणयोश्चतिथ्योःपक्षांतरेपुनर्दृष्ट्यासंख्या
 पूरणंभवतीतिमार्गशीर्षकृष्णपंचमीमारभ्यपौषशुक्लप्रतिपत्द्विचत्वारिंशीतिथिर्भवतीतिबलदेववाक्योक्तादिनसंख्यानक्षत्रसंख्याचानुगृहीताभवति यत्तुसप्तमाच्चापिदिवसादमावास्याभविष्यति संग्रामंयोजयेत्त
 त्रतांस्नाद्भुःशक्रदैवतां प्रयाच्यैकुरुक्षेत्रंपुष्योद्येतिपुनःपुनरितिदुर्योधनवाक्यं तत्रसंग्राममित्यनेनसंग्रामेजयसाधनंधाराबंधादिकंतस्यांयोजयेदित्युक्तं शक्रदैवतामित्यनेनतस्यांज्येष्ठानक्षत्रयोगउच्यते सचति
 थिद्वयक्षयात्तत्रासंभवन्नपितत्रतिथिवदेवनक्षत्रक्षयाद्वातिथिनक्षत्रयोराद्यंतयोगाद्वाज्ञेयइतिसर्वंसमंजसं महाग्रहाःराहुकेतोरुपग्रहत्वात्सप्तैव ॥ २ ॥ ३ ॥